

5.2. Kinderrechten in een notendop voor docenten lerarenopleiding

Het **Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind** is

- **universeel**: van toepassing op alle kinderen;
- **onvervreemdbaar**: men kan een kind zijn/haar rechten niet afnemen;
- **ondeelbaar**: alle rechten zijn even belangrijk.

Een kinderrechtenbenadering is een continue reflectie over de rechten van kinderen en de daaraan verbonden verplichtingen van "dutybearers" of "plicht-dragers", (namelijk: de overheid, ouders, leerkrachten ...) om de rechten van kinderen te realiseren.

Meer info via

www.starttokinderrechten.be

voor LERARENOPLEIDERS
en hun **STUDENTEN**

INHOUDSTAFEL

1. Samenvatting	P2
2. Wat is het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind?	P2
3. Waarom is het Verdrag baanbrekend?	P3
4. Wat is de geschiedenis?	P3
5. Hoe werkt het?	P4
6. Wat zijn de principes van het kinderrechtenverdrag?	P5
7. Wat betekenen de principes voor het onderwijs?	P6
8. Wat is een kinderrechtenbenadering?	P7
9. Wat is het verschil tussen een rechten- en nodenbenadering?	P8
10. Waarom kinderrechten?	P9
11. Waarom kinderrechten als kader binnen onderwijs?	P10
12. Voetnoten	P10

5.2. Kinderrechten in een notendop voor docenten lerarenopleiding

1. SAMENVATTING

1989: Het eerste **internationale juridisch bindende document** dat Burgerlijke, Politieke, Economische, Sociale en Culturele Rechten groepeert en dat geldt voor **alle kinderen onder de 18 jaar** bestaat uit **54 artikels** en kent **4 kernprincipes**:

- 1 **Non-discriminatie (art. 2)**
- 2 **Het belang van het Kind (art. 3)**
- 3 **Recht op leven, overleven en ontwikkeling (art. 6)**
- 4 **Participatie (art. 12)**

2. WAT IS HET INTERNATIONAAL VERDRAG VOOR DE RECHTEN VAN HET KIND?

We kunnen het Kinderrechtenverdrag opsplitsen in **3 categorieën**:

- 1 **Provisierechten**
Het recht om te hebben, te ontvangen en toegang te krijgen tot bepaalde voorzieningen en diensten.
→ Zoals bijvoorbeeld: een naam en nationaliteit, gezondheidszorg, onderwijs, rust, ontspanning en aangepaste zorg voor weeskinderen of kinderen met een beperking.

- 2 **Protectierechten**
Het recht beschermd te worden tegen schadelijke praktijken.

Voorbeelden hiervan zijn:

- gescheiden worden van de ouders
- ingelijfd worden bij het leger
- commerciële of seksuele uitbuiting
- fysieke of mentale mishandeling.

- 3 **Participatierechten**
Het recht van het kind om gehoord te worden bij het nemen van beslissingen die zijn of haar leven beïnvloeden. Naarmate het kind opgroeit, zou het ook steeds meer moeten kunnen deelnemen aan sociale activiteiten. Zoals bijvoorbeeld de vrijheid van spreken, vrijheid van mening, vrijheid van cultuur, godsdienst of taal.

3. WAAROM IS HET VERDRAG BAANBREKEND?

Het Verdrag is baanbrekend omdat het internationaal en bindend is en bovendien alle rechten omvat:

BURGERLIJKE rechten

met o.a → recht op een nationaliteit: een naam, land en identiteit hebben, geboorteregistratie...

POLITIEKE rechten

met o.a → recht op vrijheid van meningsuiting: recht om gehoord te worden...

ECONOMISCHE rechten

met o.a → recht op bescherming tegen uitbuiting: geen kinderarbeid...

SOCIALE rechten

met o.a → recht op onderwijs...

CULTURELE rechten

met o.a → recht op rust en vrije tijd: ontspanning, spelen, hobby's hebben...

4. WAT IS DE GESCHIEDENIS?

De opkomst van de kinderrechten kwamen ten gevolge van een veranderend kindbeeld na de 2de wereldoorlog. Tot het einde van de middeleeuwen was er geen aparte sociale categorie. Kinderen waren "kleine volwassenen". Vanaf de verlichting startte de ontdekking van het Kind. Kinderen werden gezien als "nog niet volwassen". Doch er was nog geen sprake van KINDERrechten. Tijdens de 20ste eeuw met 2 grote oorlogen was er veel kinderleed en werden kinderen op de internationale agenda gezet, met als nadruk op bescherming van de kinderen.

1924 → Verklaring van Genève

1959 → Verklaring van de rechten van het kind

1979 → Internationaal jaar van het Kind – Start opmaak IVRK

1989 → Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind

5.2. Kinderrechten in een notendop voor docenten lerarenopleiding

5. HOE WERKT HET?

België ratificeerde het Kinderrechtenverdrag op **16 december 1991**, en het trad in werking op 15 januari 1992. Alle landen die het verdrag ratificeerden, engageren zich om toe te zien op de naleving van alle rechten uit het verdrag.

Het **VN Comité voor de Rechten van het Kind in Genève** staat o.a. in voor de opvolging van de implementatie van het verdrag en de interpretatie van het verdrag.

De landen die het verdrag ondertekenden, worden opgevolgd aan de hand van periodieke rapportering en de publicatie van aanbevelingen (Concluding Observations).

Hoe wordt het opgevolgd?

- Rapport per land – ongeveer 5 jaarlijks
- Alternatieve rapporten van de NGO's, en de stem van kinderen en jongeren (door UNICEF België: www.unicef.be/nl/whatdoyouthink)
- Interpretatie van rechten in het verdrag aan de hand van 'General Comments'

Optionele protocollen (OP)

- OP Handel in kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie
- OP Kinderen in gewapende conflicten
- OP Instelling van een klachtenprocedure (wordt opgenomen door het Kinderrechtencommissariaat in Vlaanderen: klachtenlijn voor jongeren, ouders en professionals: www.kinderrechten.be)

Voor meer informatie, zie de Engelstalige website van het kinderrechtencomité:
<https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CRC/Pages/CRCIndex.aspx> of contacteer ons via info@unicef.be.

6. WAT ZIJN DE BASISPRINCIPES VAN HET KINDERRECHTENVERDRAG?¹

Het verdrag is **universeel** (van toepassing op alle kinderen), **onvervreemdbaar** (men kan een kind zijn/haar rechten niet afnemen) en **ondeelbaar** (alle rechten zijn even belangrijk).

Een kinderrechtenbenadering is een continue reflectie over de **rechten van kinderen en de daaraan verbonden verplichtingen** van "dutybearers" of "plicht-dragers" (namelijk: de overheid, ouders, leerkrachten ...) om de rechten van kinderen te realiseren.

Vier basisprincipes vormen de rode draad doorheen de interpretatie en uitvoering van het Kinderrechtenverdrag:

1 Non-discriminatie
Het verdrag geldt voor alle kinderen jonger dan 18 jaar en vraagt speciale aandacht voor kwetsbare groepen.

2 Recht op (over)leven & ontwikkeling
Elk kind heeft recht op een menswaardig leven en het recht om zich te ontwikkelen.

3 Recht op participatie
Elk kind heeft een eigen mening. In alles wat kinderen aanbelangt, mogen ze hun mening uiten en dient er ook naar hun mening geluisterd te worden.

4 Het belang van het kind
In alle acties moet er rekening gehouden worden met het belang van het kind.

Deze basisprincipes gelden over alle rechten heen, en staan garant voor de kwaliteit bij het realiseren van alle rechten.

7. WAT BETEKENEN DE BASISPRINCIPES VOOR ONDERWIJS?

Toegepast op het onderwijs kunnen de vier basisprincipes als volgt worden geïnterpreteerd:

1

Non-discriminatie

de **gelijke toegang** tot kwaliteitsvol onderwijs. Dit geldt niet alleen voor kinderen met een beperking, maar gaat ook over gelijke onderwijskansen, de strijd tegen discriminatie en racisme en pesten op school.

2

Recht op (over)leven & ontwikkeling

De school heeft als doel het stimuleren van een harmonieuze en holistische **ontwikkeling van het kind**. Dit moet ook zichtbaar gemaakt worden in het curriculum: vaardigheden die een kind nodig heeft om nu en later in een vrije maatschappij te functioneren, verdienen een volwaardige plek naast bijvoorbeeld taal en wiskunde. Bovendien moet er een evenwicht zijn tussen wat een kind nu meteen kan gebruiken en wat hij of zij leert voor later.

3

Recht op participatie

Elk kind heeft **recht op een eigen mening**, die zij/hij ook mag uitspreken. In zaken die kinderen aanbelangen, moet de mening van kinderen serieus genomen worden. Het spreekt voor zich dat de school dé plek zou moeten zijn waar kinderen aangemoedigd worden om te **participeren en inspraak** te hebben.

4

Het belang van het kind

In dit alles zal men steeds het kind centraal stellen en **het beste belang van het kind nastreven**. Om dit te doen te bereiken is het belangrijk steeds het kind zelf, als ouders en eventueel anderen te betrekken bij alle zaken die hen aanbelangen binnen het schoolgebeuren.

8. WAT IS EEN KINDERRECHTENBENADERING?

Een kinderrechtenbenadering is een **continue reflectie, dialoog en toepassing van kinderrechten en de daaraan verbonden verplichtingen van dutybearers** of “plicht-dragers” (namelijk: de overheid, ouders, leerkrachten ...) om de rechten van kinderen te realiseren.

Een kinderrechtenbenadering in de praktijk kan veel verschillende dingen betekenen. Toch zijn er een 5-tal kerncomponenten te identificeren die in meeste kinderrechtenbenaderingen terugkomen:

- 1 **Empowerment van kinderen**
- 2 **Capaciteitsversterking van dutybearers of “plicht-dragers”**
- 3 **Beleidsbeïnvloeding / Advocacy tegenover (of t.a.v.) dutybearers**
- 4 **Bewustmaking en sensibilisering van kinderen en dutybearers**
- 5 **Directe dienstverlening**

We lichten hier enkel de kerncomponent “empowerment van kinderen” toe. Indien u informatie wenst over de andere kerncomponenten, contacteer info@unicef.be.

Empowerment van kinderen:

Cruciaal in een rechtenbenadering is dat kinderen hun rechten kunnen claimen. “Empowerment van kinderen” biedt kinderen een instrument om **hun rechten te claimen**.

Empowerment neemt vele vormen aan:

- Informatie ter beschikking stellen
- Capaciteiten en competenties ontwikkelen
- Kanalen om schendingen te rapporteren (link capaciteitsopbouw)
- Communicatiekanalen
- ...

Naast empowerment van kinderen ook empowerment van (secondary) duty bearers: ouders, lokale gemeenschappen, organisaties...

9. WAT IS HET VERSCHIL TUSSEN EEN RECHTEN- EN EEN NODENBENADERING?

In het schema hieronder vind je meer uitleg over het verschil tussen een nodenbenadering (Needs Based Approach) en rechtenbenadering (Rights Based Approach).

NEEDS BASED APPROACH	RIGHTS BASED APPROACH
Noden impliceren geen plichten, maar lokken eventueel beloftes uit.	Rechten impliceren plichten en verplichtingen van duty bearers.
Noden zijn niet per se universeel.	Rechten zijn universeel.
Noden kunnen worden gerangschikt.	Rechten zijn ondeelbaar en onderling afhankelijk. 'Basisrechten' bestaan niet.
Noden voldoen vraagt niet per se aandacht voor het proces.	Rechten realiseren vraagt per definitie aandacht voor het proces.
Individen zijn objecten van hulp.	Individen zijn empowered om hun rechten te claimen.
Motivatie: noden voldoen uit liefdadigheid.	Motivatie: rechten realiseren uit verplichting.
80% van de noden vervullen kan een goed resultaat zijn.	In een rechtenbenadering zijn in dat geval de rechten van 20% van de kinderen niet voldaan. Men is pas klaar als de rechten van alle kinderen gegarandeerd zijn.
Gericht op onmiddellijke oorzaken en oplossingen.	Gericht op structurele oorzaken en oplossingen.
Als er middelen over zijn.	Bestaande middelen 'eerlijker' verdelen.

5.2. Kinderrechten in een notendop voor docenten lerarenopleiding

10. WAAROM KINDERRECHTEN?

Sociaal-economisch

Kinderen gaan er sterk op vooruit door te **investeren in hun welzijn**. Investeren in de rechten van kinderen, als actoren die verandering teweeg kunnen brengen, draagt bij tot een duurzame, geïntegreerde en effectieve ontwikkeling. Het gebruik van de middelen toegespitst op de meest kwetsbare kinderen kan ook bijdragen tot het **terugdringen van de ongelijkheid**, en bijgevolg een grotere sociale cohesie bevorderen. Investeren in kinderen is dus noodzakelijk om de basis te leggen voor stabiliteit en welvaart in de toekomst.

Politiek en ethisch

Kinderen en jongeren zijn de meest kwetsbare slachtoffers van bijvoorbeeld armoede. De ontberingen veroorzaken onherstelbare schade aan de cognitieve en lichamelijke ontwikkeling van baby's en jonge kinderen. Behalve het feit dat kinderen het zwaarst worden getroffen door armoede, zijn ze de belangrijkste schakel in de overdracht van armoede, de toekomstige generaties komen dus bijgevolg in een vicieuze cirkel terecht.

Een kinderrechtenbenadering, zoals de rechtenbenadering in het algemeen, heeft zowel specifieke **aandacht voor het concept 'equity'² als voor de meest kwetsbare groepen in de samenleving**. Een kinderrechtenbenadering met specifieke aandacht voor dit aspect heeft dan ook een belangrijke meerwaarde.

Kinderen nemen ook een centrale plaats in binnen de **Sustainable Development Goals** (SDG's). Kinderen moeten hier een belangrijke plaats krijgen, wil men echt werk maken van een duurzame ontwikkeling voor iedereen.

Meer informatie: <https://www.unric.org/nl/sdg-in-nederlands>

Aandacht hebben voor de rechten van het kind bij het nemen van beslissingen en initiatieven die hun aanbelangt is onontbeerlijk. Echte participatie is het middel om op een effectieve en duurzame manier beslissingen te nemen en initiatieven te organiseren die aandacht hebben voor de rechten van het kind. Respecteer hierbij de principes van echte participatie. Je vindt ze op www.unicef.be/reflecttoact onder het thema "kinderrechten en participatie" bij achtergrondinformatie.

Juridisch

Zo goed als alle landen ter wereld hebben het verdrag geratificeerd, enkel de Verenigde Staten deden dat (nog) niet. Deze **quasi-universele ratificatie** zorgt ervoor dat het Kinderrechtenverdrag wereldwijd bindend is.

11. WAAROM KINDERRECHTEN ALS KADER BINNEN ONDERWIJS?

Het onderwijs neemt in het Kinderrechtenverdrag een speciale plaats in en heeft een meervoudige opdracht in de realisatie van kinderrechten. **Eerzijds moet het onderwijs deze rechten zelf respecteren in zijn eigen werking. Anderzijds moet onderwijs mee helpen om deze rechten te realiseren** door kinderen te leren wat kinderrechten zijn én door hen te leren dat ook zij kunnen bijdragen aan een samenleving waar hun eigen rechten en die van anderen gerespecteerd en gerealiseerd worden. Het onderwijs is de plek bij uitstek om kinderen en volwassenen in aanraking te laten komen met kinderrechten en deze toe te passen in hun eigen leef-, leer- en/of werkomgeving. Een kinderrechtenkader biedt scholen heel wat kansen om hun pedagogische opdrachten waar te maken.³

Kinderrechten vormen een **verbindend kader** tussen verschillende uitdagingen die op het onderwijs afkomen, zoals omgaan met diversiteit, taal, burgerschap, armoede, radicalisering, klimaat, pesten... Daarom is werken met en rond kinderrechten geen extra opdracht maar juist een extra **hefboom**. Kinderrechten bieden **handvaten** om hiermee om te gaan.

Kwaliteitsvol onderwijs vanuit een kinderrechtenbenadering is onderwijs waarin het kind centraal staat in het onderwijsproces, met extra aandacht voor de meest kwetsbare kinderen om zo te werken aan **gelijke kansen en uitkomsten**. Leerlingen die met obstakels worden geconfronteerd, geef je daarom een duwtje in de rug.⁴

Het integreren van kinderrechten hoeft geen extra werklast met zich mee te brengen. Het gaat er niet om extra dingen te doen, maar om sommige dingen anders te doen, vanuit een kinderrechtenbril. Kinderrechten is een **aanvullend universeel kader** bij het pedagogisch project van iedere school.

Ook de link met burgerschapseducatie is snel gelegd. Want rechten en verantwoordelijkheden worden onderwezen in democratische klassen en schoolomgevingen getypeerd door wederzijds respect onder leerlingen en tussen leerlingen en leerkrachten. Echte kinderrechteneducatie betekent dat de kinderen worden voorzien van zowel de kennis als de vaardigheden die de basis leggen voor effectief **democratisch burgerschap**. Kinderrechten worden dan niet alleen onderwezen, maar ook erkend, gerespecteerd en voorgeleefd. De kinderen worden beschouwd als burgers van vandaag en niet alleen van de toekomst.⁵

12. VOETNOTEN

1 <http://kinderrechtenschool.be/een-notendop-historiek-basisprincipes-soorten-kinderrechten>

2 'Equity' heeft als doel rechtvaardigheid, ontplooiing en een gezond leven voor iedereen. Equity pleit ervoor om dit te bereiken door mensen elk in hun eigenheid te erkennen. Zo wil men ieder op zich de juiste middelen bieden die hij/zij nodig heeft om dat doel te bereiken.

3 MARIS,G. "Recht in de roos"; Vormen vzw, 2010

4 <https://www.klasse.be/126823/waarom-gelijke-onderwijskansen-nog-altijd-uitblijven/>

5 MARIS,G. "Recht in de roos"; Vormen vzw, 2010; Kinderrechtencoalitie Vlaanderen, "Kinderrechteducatie in het onderwijs" Kinderrechtencoalitie, 2014 (p.16-25)